

2 d'octubre

VILANOVA I LA GELTRÚ

Lloc: UPC, Av. Víctor Balaguer s/n

MATÍ

A partir de les dotze

Política i Societat

Ponència:

MARIONA FERRER (professora UPF)

«Societat i participació política»

Presentació de l'estudi: «L'estat de la participació política a les comarques penedesenques. Afectada per factors propis del territori?»

A càrrec d'ARIADNA GÜELL, MARTA LEÓN, DAVID FERNÁNDEZ, JOSEP GUILLEN I MARTA JUNQUÉ, membres de la Secció de Ciències Socials de l'IEP .

Taula Rodona:

GUILLEM MERCADER (director *Diari de Vilanova*);

JOSEP FAURA (Som Penedès).

XAVIER GARRIGA (Director general d'acció comunitària del Departament de Governació Administracions Públiques)

Moderador: DAVID FERNÁNDEZ (secció CCSS IEP)

Debat

Resum ponència

EL SÍNDROME DE LA DESAFECCIÓ POLÍTICA I LA PARTICIPACIÓ A CATALUNYA

MARIONA FERRER FONS, departament de Ciències Polítiques i Socials, UPF

Aquesta presentació tracta sobre l'evolució i situació actual del fenomen de la desafecció política a Catalunya, considerant el tractament que se n'ha fet, i les propostes que s'han posat sobre la taula per tal de resoldre el problema. Per tal d'introduir la qüestió de forma efectiva, la presentació s'organitzarà de la següent manera:

En primer lloc, es parla de les característiques del fenomen anomenat com a "desafecció política", i de la seva situació en el context català. En la primera part, es defineix la desafecció política com a la pèrdua dels lligams tradicionals entre institucions polítiques/de govern i ciutadania, procés que es manifesta principalment en:

- a) La pèrdua d'interès i seguiment de la política: la població manifesta un baix nivell de seguiment dels processos polítics.
- b) Un baix nivell de satisfacció respecte el sistema, en referència als seus actors i institucions. Es tendeix a confiar poc en les institucions (cambres legislatives, executiu, poder judicial...), així com en els actors tradicionals del sistema (partits polítics).
- c) Un baix nivell de participació en les formes d'intervenció política tradicionals. Baix nivell de participació electoral, conjuntament amb el creixement de l'abstencionisme, el vot en blanc o nul; baix índex d'afiliació en organitzacions tradicionals com ara sindicats o partits polítics.
- d) Creixement de formes de participació no convencionals. Aparició de propostes polítiques presentades com a moviments alternatius (CUP's; *Ciudadans-Partido de la Ciudadanía*; *Solidaritat Catalana*; *PxC...*). Ascens de noves formes de participació no partidista, com ara les plataformes d'àmbit local o els moviments socials...

En segon lloc, s'observa el fenomen dins el context català. Aquest s'inscriu dins la dinàmica internacional de creixement de la desafecció política, i presenta clares similituds amb la tendència present a l'Estat Espanyol, però veurem com en determinats àmbits el problema es presenta més accentuat, per l'efecte de característiques pròpies del context català.

Finalment, en la presentació es consideraran algunes estratègies plantejades per a resoldre o contenir el problema. En un primer moment, es consideraran els diferents àmbits sobre els que poden plantejar-se reformes per a incrementar el lligam entre ciutadans i institucions, com ara l'accessibilitat dels actors del sistema; la presència i fortalesa del teixit associatiu; o la presència d'instruments de democràcia local. Per últim, es parlarà de les iniciatives emprades fins a l'actualitat, amb especial èmfasi en els processos participatius locals, com ara pressupostos participatius, consultes populars sobre decisions polítiques, entre d'altres.

Resum estudi

LA PARTICIPACIÓ ELECTORAL AL PENEDEÈS, UN CAS D'ESTUDI LOCAL

**ARIADNA GÜELL, MARTA LEÓN, DAVID FERNÁNDEZ, JOSEP GUILLEN,
MARTA JUNQUÉ, membres de la Secció de Ciències Socials de l'IEP**

L'estudi que presentem com a Secció de Ciències Socials pretén analitzar l'evolució de la participació electoral en eleccions municipals, autonòmiques i estatals a les comarques penedesenques, entenent aquestes com les de l'Alt i Baix Penedès, el Garraf i l'Anoia. El vot ha patit canvis al llarg de la democràcia espanyola, i amb aquesta recerca hem volgut cercar possibles fenòmens explicatius particulars del territori.

Acotant l'estudi, aquest no analitza la competència interpartidista, és a dir, no analitzarem la identificació partidista i/o ideològica del votant penedesenc, sinó únicament el nivell de participació i abstenció electoral, durant l'actual període democràtic, que allarguem fins a 1975 (1975-2008).

L'estudi de la participació electoral, com a fenomen polític, s'ha centrat els últims temps, en l'anàlisi i cerca de solucions al distanciament polític de la població, en el que s'ha anomenat la *desafecció política*. En aquesta línia, el nostre estudi se centra en explicar l'evolució recent de la participació electoral (vots emesos i abstenció electoral), prenent com a variable explicativa l'evolució demogràfica de les nostres comarques. És a dir, observarem com ha pogut influenciar el creixement demogràfic en el nivell de participació a les diferents eleccions, prenent com a unitat d'anàlisi el municipi i la comarca. Considerem que la transformació demogràfica de les nostres comarques pot tenir un pes explicatiu en la mobilització ciutadana envers el vot, tenint en compte els dos grans grups de teories que emprarem per a l'estudi, la "tesi comunitària" i la "tesi de la modernització". D'acord amb la "tesi comunitària", en poblacions més petites serà més fàcil inserir a l'individu en les xarxes socials, facilitant la creació d'identitats i finalment la participació electoral. Veurem si en el cas del Penedès es pot contrastar aquesta hipòtesis, o bé prospera la "tesi de la modernització", en què sosté que hi ha un increment de la participació en les grans concentracions urbanes a causa de la modernització de les institucions socials.

En el nostre estudi volem observar quina tesi s'observa empíricament a la realitat del Penedès, a partir de dos hipòtesis:

- En primer lloc, si la tesi comunitària està en el cert, hauríem d'esperar que un major creixement de la població (independentment del seu tamany) portés a una major dificultat d'inserció en xarxes socials i de la cohesió social en general, i per tant, una menor participació.
- En segon lloc, la tesi comunitària també seria vàlida si observéssim menors nivells de participació electoral en els municipis de més grandària, independentment del creixement que es pugui produir en cada població.

Per a testar empíricament les hipòtesis considerades, emprarem tècniques d'anàlisi estadístic bivariant com els diagrames de dispersió i la regressió lineal, prenent com a unitat d'anàlisi el municipi. Aquestes ens haurien de permetre observar si, d'una banda, existeix relació entre la intensitat de creixement dels municipis considerats i el descens de la participació en aquests; i de l'altre, si es presenta una relació sòlida entre la grandària mitjana del municipi, durant el període considerat (1975-2008) i la participació electoral mitjana en aquest, per a cada tipus d'eleccions.

Taula rodona

LA PARTICIPACIÓ POLÍTICA

JOSEP FAURA, Som Penedès

Les cites.

Les frases d'Alain lorraine i Cornelius Castoriadis marquen la direcció del treball:

- La democràcia tindrà sentit quan es reconegui el subjecte (la persona) com a protagonista.
- Un programa polític ha de ser participat activament i està mancat de sentit si la gent no té el desig ni la voluntat d'autogovernar-se.

1 - Remarques sobre els punts de la ponència

Es posa l'accent en la participació democràtica, valuosa en si mateixa La participació electoral en seria em gran part la conseqüència. Els mitjans de comunicació són relativament secundaris. Han de donar fe del debat, animar-lo i donar veu als habitualment exclosos.

2 - Descripció de la participació política

Finalitat

- Oferir un quadre dels trets principals de la participació política que es dona a pobles i al Penedès
- Crear una imatge de contrast que permeti valorar la gravetat del problema, debatre alternatives i encaminar-nos a la fita que planteja l'enfocament inicial.

Continguts

- . Es parteix del context polític-social actual, herència del franquisme, viciada encara més pels mals de l'individualisme, el consumisme i la inhibició política.
- . Es ressegueixen els nivells de l'acció política i se'n marquen les mancances:
 - Alcalde, ajuntaments (eleccions, pressupostos)
 - Entitats, teixit associatiu, periodisme
 - Els polítics i la participació, els vehicles oficials, les plataformes, l'oposició
- . En conjunt es mostra la distància entre el poder polític i la ciutadania, el desinterès estructural i el desinterès induït.

3 - Alternatives

- . Creació d'un clima i unes regles de joc que facilitin la participació política i la vehiculació real de les propostes.
- . Necessitat d'una metodologia per a crear consciència participativa respecte els ciutadans, els polítics i, sobretot els joves
- . L'establiment de contactes entre els diferents col·lectius, per a crear un clima de debat, sense distinció d'obediències de partit. Cercar la concertació estable d'aquests contactes, la creació d'uns ens col·lectius, el plantejament del diàleg amb les instàncies superiors (municipi, comarca, Àmbit-Vegueria, etc.)
- . Quant als ajuntaments: intervenció en els plens, pressupostos...
- . Hom s'interroga sobre qui ha d'impulsar-ho i com.

4 - Conclusió provisional

Es tracta de crear estat d'opinió, amb consensos implícits i explícits partint d'un diàleg públic obert i des de la base. Tot es resol en la participació. Això porta a la maduració personal i col·lectiva, que treballa en la direcció de les fites que ens plantejem a nivell penedesenc i nacional.

Taula rodona

PARTICIPACIÓ POLÍTICA

GUILLEM MERCADER, director del *Diari de Vilanova*

La baixa participació en política és un fenomen complex que probablement té arrels globals, però també especificitats locals. Entre les motivacions d'àmbit nacional, jo destacaria el poc nivell formatiu de la ciutadania, la manca de valors cívics, l'escassa cultura democràtica, l'apatia, etc. En l'àmbit de la política, l'allunyament del sistema de partits de la ciutadania i el seu poc interès en reformar-se, malgrat les grans declaracions. És a dir, la responsabilitat és compartida.

Sens dubte, algunes reformes del sistema de partits i el sistema electoral són necessàries per acostar la política als ciutadans. El cas de les llistes obertes, per exemple, és escandalós. La creació de demarcacions electorals més lligades a cada territori és una altra de les mesures que podria afavorir la participació.

Pel que fa al Penedès, caldria preguntar-se abans que res si existeix una opinió pública penedesenca unificada. Analitzarem el panorama comunicatiu de la vegueria i traurem diverses conclusions: disposar de mitjans de comunicació no públics prou potents és un tresor que aquestes comarques haurien de valorar en la seva justa mesura. D'altra banda, la interrelació comunicativa entre les tres comarques és escassa, i ha estat així en els últims 30 anys, malgrat les bones intencions i els intents per evitar-ho.

Destacarem també el paper dels mitjans de comunicació locals en la inserció dels nouvinguts. Disposar de mitjans de comunicació propis dona identitat a un territori i el fa més permeable. A més, si es tracta de mitjans privats aporta pluralitat, sempre que les empreses periodístiques actuïn responsablement. Parlarem també dels problemes derivats de la situació econòmica i la crisi de la premsa i també dels mitjans audiovisuals tradicionals. La premsa local ha d'intentar mantenir, dins les seves possibilitats, una major neutralitat, precisament perquè no existeix una oferta comunicativa tan rica com en el conjunt del país. Això ens obliga a actuar de manera molt responsable. Igualment, intentarem explicar quin ha de ser el paper dels mitjans de comunicació en reivindicacions territorials com ara la vegueria Penedès.